ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 15ης Μαρτίου 2001 *

Στην υπόθεση C-165/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal correctionnel d'Arlon (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά

André Mazzoleni

και

Inter Surveillance Assistance SARL, αστικώς υπεύθυνης,

παρισταμένων των

Éric Guillaume κ.λπ.,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (ΕΕ 1997, L 18, σ. 1), καθώς και των άρθρων 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 49 ΕΚ) και 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 50 ΕΚ),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. A. O. Edward (εισηγητή), προεδρεύοντα του τμήματος, J.-P. Puissochet και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber,
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η εισαγγελική αρχή (auditorat du travail), εκπροσωπούμενη από τον P. Nazé, substitut,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Devadder, επικουρούμενο από τον δικηγόρο B. van de Walle de Ghelcke, avocat,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Röder,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Rispal-Bellanger και τον C. Chavance,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. A. Fierstra,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Γκουλούση,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των A. Mazzoleni και Inter Surveillance Assistance SARL, εκπροσωπουμένων από τον δικηγόρο M. Gamelon, της Βελγικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον δικηγόρο B. van de Walle de Ghelcke, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την C. Bergeot, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Δ. Γκουλούση, κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουνίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 2ας Απριλίου 1998, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Απριλίου 1998, το Tribunal correctionnel d'Arlon υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (ΕΕ 1997, L 18, σ. 1, στο εξής: οδηγία), καθώς και των άρθρων 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 49 ΕΚ) και 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 50 ΕΚ).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ποινικής δίκης κατά του A. Mazzoleni, υπό την ιδιότητά του ως διαχειριστή της εταιρίας γαλλικού δικαίου Inter Surveillance Assistance SARL (στο εξής: ISA), και της ίδιας της ISA, ως αστικώς υπεύθυνης, λόγω μη τηρήσεως των διατάξεων της βελγικής νομοθεσίας περί κατωτάτων μισθών.

Η εθνική νομοθεσία

3 Η συλλογική σύμβαση εργασίας, της 14ης Ιουνίου 1993, η οποία συνήφθη στο πλαίσιο της επιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως για τις υπηρεσίες φυλάξεως χώρων, σχετικά με την προώθηση της απασχολήσεως και τον καθορισμό ορισμένων όρων εργασίας των εργατών που ασχολούνται με τη φύλαξη χώρων στον ιδιωτικό τομέα (στο εξής: CCT), κατέστη δεσμευτική με το βασιλικό διάταγμα της 1ης Μαρτίου 1995 (*Moniteur belge* της 4ης Μαΐου 1995, σ. 11923).

4 Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτής, η CCT εφαρμόζεται επί όλων των επιχειρήσεων φυλάξεως χώρων που ασκούν οποιαδήποτε δραστηριότητα επί βελγικού εδάφους και έχουν την έδρα τους στο Βέλγιο ή στην αλλοδαπή.

5 Κατά το άρθρο 2 της CCT, οι εργαζόμενοι που απασχολούνται σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών φυλάξεως για λογαριασμό τρίτων κατατάσσονται σε εννέα κατηγορίες, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των πραγματοποιουμένων εργασιών, της επαγγελματικής ικανότητας και του βαθμού αυτονομίας και υπευθυνότητας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που τους ανατίθενται.

6 Το άρθρο 3 της CCT ορίζει, για κάθε κατηγορία εργαζομένων, τον κατώτατο ωριαίο μισθό και το ύψος των διαφόρων πριμοδοτήσεων και αποζημιώσεων.

7 Το άρθρο 56 του νόμου της 5ης Δεκεμβρίου 1968 περί συλλογικών συμβάσεων εργασίας και επιτροπών ίσης εκπροσωπήσεως (*Moniteur belge* της 15ης Ιανουαρίου 1969) προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η παράβαση διατάξεων συλλογικής συμβάσεως εργασίας η οποία έχει καταστεί δεσμευτική επισύρει την επιβολή ποινικών κυρώσεων. Ο νόμος αυτός εντάσσεται στους νόμους περί αστυνομεύσεως και ασφάλειας και είναι δεσμευτικός για όλους όσοι δραστηριοποιούνται επί βελγικού εδάφους.

Η διαφορά στην κύρια δίκη

8 Κατά την περίοδο από 1η Ιανουαρίου 1996 μέχρι 14 Ιουλίου 1997, η ISA, με έδρα το Mont-Saint-Martin (Γαλλία), απασχόλησε δεκατρείς εργαζομένους για τη φύλαξη χώρων και την παρακολούθηση μιας εμπορικής στοάς στο Messancy (Βέλγιο).

9 Μεταξύ των εργαζομένων αυτών, ορισμένοι απασχολούνταν πλήρως στο Βέλγιο, ενώ άλλοι ήταν μερικώς απασχολούμενοι στο Βέλγιο και προσέφεραν, επίσης, εργασία στη Γαλλία.

10 Κατά τη διάρκεια ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στις 21 Μαρτίου 1997, οι υπηρεσίες εποπτείας εφαρμογής της βελγικής κοινωνικής νομοθεσίας ζήτησαν από τον A. Mazzoleni να προσκομίσει διάφορα προβλεπόμενα από τη βελγική νομοθεσία έγγραφα, ιδίως τα δελτία μισθοδοσίας. Από την εξέτασή τους προέκυψε ότι ο βασικός μηνιαίος μισθός ενός εργαζομένου της ISA, ο οποίος απασχολείται στο Βέλγιο, ανέρχεται, για 169 ώρες εργασίας, σε 6 692 γαλλικά φράγκα (FRF), δηλαδή περίπου 40 152 βελγικά φράγκα (BEF), και ότι, επομένως, αντιστοιχεί σε ωριαίο μισθό περίπου 237,59 BEF, ενώ ο προβλεπόμενος κατώτατος ωριαίος μισθός για την CCT ανέρχεται σε 356,68 BEF.

11 Ο A. Mazzoleni και η ISA κατηγορήθηκαν ενώπιον του Tribunal correctionnel d'Arlon διότι δεν συμμορφώθηκαν προς την υποχρέωση καταβολής μισθού ο οποίος να μην υπολείπεται από τον κατώτατο ωριαίο μισθό που καθορίζεται με την CCT. Ο E. Guillaume και άλλοι τέσερις από τους δεκατρείς εργαζομένους που αφορούσε η υπόθεση παρέστησαν ως πολιτικώς ενάγοντες.

12 Ενώπιον του Tribunal correctionnel d'Arlon, η ISA υποστήριξε ότι, όσον αφορά τον κατώτατο μισθό, όφειλε να συμμορφώνεται μόνον προς τη γαλλική νομοθεσία.

13 Υποστήριξε, αφενός, ότι η ιδιομορφία της δραστηριότητας εποπτείας απαιτεί την περιοδική αλλαγή προσωπικού, ώστε να μη μπορούν να το εντοπίζουν οι πελάτες και ότι, κατά συνέπεια, οι μισθωτοί της απασχολούνται «μερικώς» στο Βέλγιο, υπό την έννοια ότι ένας μισθωτός μπορεί κατά τη διάρκεια της ημέρας, της εβδομάδας ή του μήνα να κληθεί να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε μια όμορη χώρα. Κατά την ISA, η οδηγία δεν έχει εφαρμογή επί τέτοιου είδους καταστάσεων «μερικής» απασχολήσεως.

14 Αφετέρου, η ISA υποστήριξε ότι η γαλλική νομοθεσία παρέχει στους εν προκειμένω δεκατρείς εργαζομένους την ίδια προστασία ή προστασία κατ' ουσίαν όμοια προς εκείνη που παρέχεται δυνάμει της βελγικής νομοθεσίας. Βεβαίως οι γαλλικοί κατώτατοι μισθοί είναι χαμηλότεροι, αλλά προκειμένου να γίνει σύγκριση πρέπει να ληφθεί υπόψη η συνολική κατάσταση των εργαζομένων, περιλαμβανομένων των φορολογικών επιπτώσεων, η οποία, κατά την άποψη της ISA, είναι ευνοϊκότερη στη Γαλλία, καθώς και η κοινωνική προστασία.

15 Το Tribunal correctionnel d'Arlon, κρίνοντας ότι απαιτείται ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου προκειμένου να εκδώσει την απόφασή του, αποφάσισε την αναστολή της διαδικασίας και την υποβολή στο Δικαστήριο των ακολούθων ερωτημάτων:

«1) Εμπίπτει στην έννοια της «περιόδου αποσπάσεως» κατά την οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, το μέρος του χρόνου το οποίο ενδεχομένως ένας μεθοριακός εργαζόμενος, προερχόμενος από επιχείρηση κράτους μέλους, αφιερώνει, στη διάρκεια της ημέρας, της εβδομάδας ή του μήνα, παρέχοντας μέρος των υπηρεσιών του εντός της παραμεθόριας ζώνης ενός ή πλειόνων άλλων ομόρων κρατών μελών;

2) Έχουν τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση την έννοια ότι συνιστά παράβαση των άρθρων αυτών η εκ μέρους κράτους μέλους επιβολή, για επικακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, της υποχρεώσεως τηρήσεως της νομοθεσίας του ή των εθνικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας σχετικά με τους κατώτατους μισθούς σε όλες τις επιχειρήσεις άλλου κράτους μέλους οι οποίες απασχολούν, έστω και προσωρινώς, μισθωτούς εντός του εδάφους του πρώτου κράτους, όταν το συμφέρον αυτό εξασφαλίζεται ήδη από τις ρυθμίσεις του κράτους εντός του οποίου η παρέχουσα τις υπηρεσίες επιχείρηση είναι εγκατεστημένη, οι δε εργαζόμενοι στο κράτος αυτό βρίσκονται σε συγκρίσιμη ή ανάλογη κατάσταση λαμβανομένης υπόψη όχι μόνο της ρυθμίσεως περί κατωτάτων μισθών, αλλά και της όλης καταστάσεώς τους (φορολογική μεταχείριση, κοινωνική προστασία όσον αφορά την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεωτικής συμπληρωματικής προστασίας που ισχύει στη Γαλλία, τα εργατικά ατυχήματα, τη χηρεία, την ανεργία, τη συνταξιοδότηση, την περίπτωση θανάτου);

Στο ίδιο πλαίσιο, με άλλη διατύπωση: πρέπει οι μεταβατικές εθνικές δεσμεύσεις που επιβάλλονται στους μισθωτούς να νοηθούν ως αφορώσες μόνο το ύψος του κατωτάτου ωριαίου μισθού χωρίς να εκτιμάται η συνολική κοινωνική προστασία της οποίας απολαύει ο μισθωτός που υποχρεώνεται να μετακινείται εργαζόμενος από το ένα κράτος στο άλλο;»

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

16 Η Γερμανική, Γαλλική και Ολλανδική Κυβέρνηση διατυπώνουν αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό αυτού του ερωτήματος. Τονίζουν ότι η προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη έληξε μόλις στις 16 Δεκεμβρίου 1999 και ότι τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης ανάγονται σε προγενέστερη ημερομηνία. Κατά την άποψή τους, κανείς ιδιώτης δεν μπορεί να αντλήσει δικαίωμα από την οδηγία πριν από της λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της στην εσωτερική έννομη τάξη. Συνεπώς, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο της προδικαστικής παραπομπής, το Δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα να απαντά μόνο σε ερωτήματα που έχουν ενδιαφέρον για την επίλυση της διαφοράς στην κύρια δίκη, το πρώτο ερώτημα είναι απαράδεκτο.

17 Πράγματι, εφόσον η προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας δεν είχε λήξει και η οδηγία δεν είχε μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη κατά τον χρόνο των περι-

στατικών της κύριας δίκης, παρέλκει η ερμηνεία των διατάξεών της προς επίλυση της διαφοράς στην κύρια δίκη.

18 Εντούτοις, τα πραγματικά περιστατικά στα οποία αναφέρεται το πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της εξετάσεως του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

19 Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, σε συνδυασμό με το πρώτο, πρέπει να νοηθεί ότι αποβλέπει ουσιαστικώς στο να διευκρινιστεί αν επιχείρηση εγκατεστημένη σε μεθοριακή περιοχή, της οποίας ορισμένοι μισθωτοί μπορεί να προσφέρουν μερικώς και κατά συντόμους περιόδους τις υπηρεσίες τους εντός του εδάφους ομόρου κράτους μέλους, διαφορετικού από εκείνο στο οποίο η επιχείρηση έχει την έδρα της, υποχρεούται να τηρεί τους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας του κράτους μέλους υποδοχής, τους σχετικούς με τους κατώτατους μισθούς, στην περίπτωση που οι εργαζόμενοι αυτοί απολαύουν εντός του κράτους μέλους εγκαταστάσεως μιας γενικής παρόμοιας προστασίας, καίτοι ο κατώτατος μισθός είναι στο κράτος αυτό χαμηλότερος.

20 Ως εγκατεστημένη στη Γαλλία και ασκούσα προσωρινώς δραστηριότητες σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της εγκαταστάσεώς της, εν προκειμένω στο Βέλγιο, η ISA είναι εταιρία παρέχουσα υπηρεσίες κατά την έννοια των άρθρων 59 και 60 της Συνθήκης.

21 Αυτές οι διατάξεις της Συνθήκης έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους εγκατεστημένους σε μεθοριακή ζώνη παρέχοντες υπηρεσίες οι οποίοι κανονικώς ασκούν τις δραστηριότητές τους σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη.

22 Κατά πάγια νομολογία το άρθρο 59 της Συνθήκης επιτάσσει όχι μόνον την εξάλειψη κάθε δυσμενούς διακρίσεως λόγω της ιθαγένειάς του, έναντι του εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος παροχέντος υπηρεσίες, αλλά και την κατάργηση κάθε περιορισμού, ακόμη και αν αυτός εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στους ημεδαπούς παρέχοντες υπηρεσίες όσο και σ' αυτούς των άλλων κρατών μελών, οσάκις μπορεί να παρεμποδίσει, να παρενοχλήσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστικές τις δραστηριότητες του παροχέντος υπηρεσίες όταν αυτός είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, όπου νομίμως παρέχει ανάλογες υπηρεσίες (βλ. αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 1991, C-76/90, Säger, Συλλογή 1991, σ. I-4221, σκέψη 12· της 9ης Αυγούστου 1994, C-43/93, Vander Elst, Συλλογή 1994, σ. I-3803, σκέψη 14· της 28ης Μαρτίου 1996, C-272/94, Guiot, Συλλογή 1996, σ. I-1905, σκέψη 10· και της 23ης Νοεμβρίου 1999, C-369/96 και C-376/96, Arblade κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-8453, σκέψη 33).

23 Ειδικότερα, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εξαρτά την παροχή υπηρεσιών στο έδαφός του από την τήρηση όλων των απαιτουμένων προϋποθέσεων εγκαταστάσεως και κατ' αυτόν τον τρόπο να στερεί από κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα τις διατάξεις της Συνθήκης που σκοπούν ακριβώς στη διασφάλιση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Säger, σκέψη 13).

24 Συναφώς, η εφαρμογή ρυθμίσεων του κράτους μέλους υποδοχής επί των παρεχόντων υπηρεσίες μπορεί να παρεμποδίσει, να παρενοχλήσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστικές τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες, καθόσον συνεπάγεται δαπάνες και πρόσθετες οικονομικές και διοικητικές επιβαρύνσεις.

25 Η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, ως θεμελιώδης αρχή της Συνθήκης, μπορεί να περιοριστεί μόνον από ρυθμίσεις δικαιολογούμενες από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος και εφαρμοζόμενες σε κάθε πρόσωπο ή επιχείρηση που ασκεί δραστηριότητα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, εφόσον το συμφέρον αυτό δεν διασφαλίζεται από τους κανόνες στους οποίους υπόκειται ο παρέχων τις υπηρεσίες εντός του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1981, 279/80, Webb, Συλλογή 1981, σ. 3305, σκέψη

17· Säger, προαναφερθείσα, σκέψη 15· Vander Elst, προαναφερθείσα, σκέψη 16· Guiot, προαναφερθείσα, σκέψη 11, και Arblade κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 34).

26 Η εφαρμογή των εθνικών ρυθμίσεων ενός κράτους μέλους επί των παρεχόντων υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη πρέπει να είναι πρόσφορη προς εξασφάλιση της επιτεύξεως του σκοπού τον οποίο επιδιώκουν και να μη βαίνει πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού μέτρου (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις Guiot, σκέψεις 11 και 13, και Arblade κ.λπ., σκέψη 35).

27 Μεταξύ των επιτακτικών λόγων γενικού συμφέροντος που έχει ήδη αναγνωρίσει το Δικαστήριο συγκαταλέγεται και η προστασία των εργαζομένων (βλ. μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις Webb, σκέψη 19· Arblade κ.λπ., σκέψη 36).

28 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας περί κατωτάτων μισθών, όπως αυτές για τις οποίες πρόκειται στην κύρια δίκη, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν κωλύει τα κράτη μέλη να επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας τους ή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας περί κατωτάτων μισθών που έχουν συναφθεί από τους κοινωνικούς εταίρους σε κάθε πρόσωπο που παρέχει έμμισθη εργασία, έστω και προσωρινού χαρακτήρα, επί του εδάφους τους, ανεξαρτήτως της χώρας εγκαταστάσεως του εργοδότη (αποφάσεις της 3ης Φεβρουαρίου 1982, 62/81 και 63/81, Seco και Desquenne & Giral, Συλλογή 1982, σ. 223, σκέψη 14· Guiot, προαναφερθείσα, σκέψη 12, και Arblade κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 41). Επομένως, οι διατάξεις της νομοθεσίας ή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας κράτους μέλους, οι οποίες εξασφαλίζουν ένα κατώτατο επίπεδο μισθού μπορούν, κατ' αρχήν, να εφαρμοστούν στους εργοδότες που παρέχουν υπηρεσίες επί του εδάφους του κράτους αυτού, ανεξαρτήτως της χώρας όπου είναι εγκατεστημένοι (απόφαση Arblade κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 42).

29 Συνεπώς, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να επιβάλει σε επιχείρηση εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος, η οποία παρέχει υπηρεσίες εντός του εδάφους του πρώτου κράτους μέλους, την υποχρεώση να καταβάλλει στους εργαζομένους της την κατώτατη αμοιβή που προβλέπει η νομοθεσία αυτού του κράτους.

30 Εντούτοις, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η εφαρμογή μιας τέτοιας νομοθεσίας να μην είναι ούτε αναγκαία ούτε ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, δηλαδή την προστασία των οικείων εργαζομένων.

31 Πράγματι, ενώ οι υποθέσεις που παρατέθηκαν στη σκέψη 28 της παρούσας απόφασης αφορούσαν εργαζομένους απασχολούμενους στον κατασκευαστικό τομέα οι οποίοι πράγματι μετακινήθηκαν, κατά τη διάρκεια μιας περισσότερο ή λιγότερο μακράς περιόδου, από το κράτος εγκαταστάσεως του εργοδότη τους προκειμένου να υλοποιήσουν ένα κατασκευαστικό σχέδιο το οποίο καταρτίστηκε σε άλλο κράτος μέλος, στην υπόθεση της κύριας δίκης πρόκειται για επιχείρηση εγκατεστημένη σε μεθοριακή περιοχή, ορισμένοι μισθωτοί της οποίας μπορεί, στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών εκ μέρους της επιχειρήσεως, να πραγματοποιήσουν μερικώς και κατά τη διάρκεια συντόμων περιόδων τμήμα της εργασίας τους επί του εδάφους ομόρου κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της η επιχείρηση.

32 Η ISA τονίζει σχετικώς ότι η ιδιομορφία του καθήκοντος της παρακολουθήσεως που έχει αναλάβει να διεκπεραιώσει απαιτεί εναλλαγή του χρησιμοποιούμενου προσωπικού ώστε να μη μπορεί αυτό να αναγνωριστεί εύκολα.

33 Εξάλλου, καίτοι αληθεύει ότι ο προβλεπόμενος από τη γαλλική νομοθεσία κατώτατος μισθός υπολείπεται εκείνου που προβλέπει η βελγική νομοθεσία, η ISA ζητεί να ληφθεί υπόψη η συνολική κατάσταση, δηλαδή όχι μόνο η αμοιβή, αλλά, επίσης, οι φορολογικές επιπτώσεις και οι εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως. Ισχυρίζεται ότι οι μισθωτοί που υπόκεινται στη γαλλική κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία και στη γαλλική φορολογική νομοθεσία βρίσκονται σε κατάσταση όμοια, ή ακόμα και ευνοϊκότερη, από εκείνη στην οποία θα βρίσκονταν αν υπάγονταν στη βελγική νομοθεσία.

34 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, και αν γίνει δεκτό ότι η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής που προβλέπει κατώτατο μισθό έχει ως θεμιτό σκοπό την προστασία των εργαζομένων, απαιτείται οι αρχές του κράτους μέλους υποδοχής, πριν προβούν σε εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας επί παρέχοντος υπηρεσίες εγκατεστημένου σε μεθοριακή περιοχή άλλου κράτους μέλους, να εξετάσουν αν η εφαρμογή αυτής της

νομοθεσίας είναι αναγκαία και ανάλογη προς τον σκοπό της προστασίας των οικείων εργαζομένων.

35 Πράγματι, ο σκοπός του κράτους μέλους υποδοχής να διασφαλίσει το ίδιο επίπεδο κοινωνικής προστασίας στους υπαλλήλους αυτών των παρεχόντων υπηρεσίες σε σχέση με το επίπεδο προστασίας που απολαύουν επί του εδάφους του οι εργαζόμενοι στον ίδιο τομέα μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει επιτευχθεί όταν όλοι οι οικείοι εργαζόμενοι απολαύουν μιας καταστάσεως γενικώς όμοιας από απόψεως αμοιβών, φορολογίας και κοινωνικοασφαλιστικών επιβαρύνσεων τόσο στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και στο κράτος μέλος εγκαταστάσεως.

36 Εξάλλου, η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας του κράτους μέλους υποδοχής περί κατωτάτων μισθών επί των παρεχόντων υπηρεσίες, που είναι εγκατεστημένοι σε περιοχή άλλου κράτους μέλους συνορεύουσα με το κράτος μέλος υποδοχής, μπορεί να έχει ως συνέπεια, αφενός, δυσανάλογες πρόσθετες διοικητικές επιβαρύνσεις για τον υπολογισμό, ενδεχομένως, ανά ώρα, της ενδεδειγμένης αμοιβής του κάθε μισθωτού αναλόγως με το αν, κατά τη διάρκεια της εργασίας του, διήλθε τα σύνορα άλλου κράτους μέλους και, αφετέρου, την καταβολή μισθών διαφορετικού επιπέδου σε μισθωτούς ευρισκόμενους σε σχέση εργασίας με το ίδιο επιχειρηματικό κέντρο και παρέχοντες την ίδια εργασία. Η δεύτερη αυτή συνέπεια θα μπορούσε, με τη σειρά της, να δημιουργήσει εντάσεις μεταξύ των μισθωτών και να απειλήσει τη συνοχή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας που ισχύουν στο κράτος μέλος εγκαταστάσεως.

37 Σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης πρέπει, κατά συνέπεια, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής, προκειμένου να καθορίσουν αν η εφαρμογή της προβλέπουσας κατώτατο μισθό νομοθεσίας του είναι αναγκαία και ανάλογη, να εκτιμήσουν όλα τα σχετικά στοιχεία.

38 Η εκτίμηση αυτή συνεπάγεται, αφενός, ότι θα λάβουν υπόψη τους, μεταξύ άλλων, τη διάρκεια των παρεχομένων υπηρεσιών, τον βαθμό που μπορούν αυτές να προβλε-

φθούν, το ότι οι εργαζόμενοι πράγματι μετακινήθηκαν προς το κράτος μέλος υποδοχής ή το αν εξακολουθούν να συνδέονται με το επιχειρηματικό κέντρο του εργοδότη τους στο κράτος μέλος εγκαταστάσεως.

39 Εξάλλου, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η προστασία που απολαύουν οι εργαζόμενοι στο κράτος μέλος εγκαταστάσεως είναι ισοδύναμη, πρέπει ειδικώς να λάβουν υπόψη τα στοιχεία που συνδέονται με το ύψος της αμοιβής, τη διάρκεια της εργασίας με την οποία αυτό σχετίζεται, καθώς και το ύψος των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών και των φορολογικών επιπτώσεων.

40 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, εφόσον με μήνυση των αρμοδίων βελγικών αρχών ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά της ISA λόγω παραβάσεως των διατάξεων της βελγικής νομοθεσίας που επιβάλλουν κατώτατο μισθό, απόκειται στο επιληφθέν δικαστήριο να καθορίσει αν η εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας επί της ISA ήταν πράγματι αναγκαία και ανάλογη προς την προσβολή των αρχών που θέτουν τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης.

41 Συνεπώς, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα επιβάλλεται να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης δεν απαγορεύουν σε κράτος μέλος να επιβάλει σε επιχείρηση εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος, η οποία παρέχει υπηρεσίες στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, την υποχρέωση να καταβάλλει στους εργαζομένους της την κατώτατη αμοιβή που προβλέπουν οι κανόνες της εθνικής νομοθεσίας αυτού του κράτους. Πάντως, η εφαρμογή μιας τέτοιας νομοθεσίας θα μπορούσε να είναι δυσανάλογη όταν πρόκειται, όπως εν προκειμένω, για μισθωτούς μιας επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε μεθοριακή περιοχή οι οποίοι μπορεί να πραγματοποιούν, μερικώς και κατά τη διάρκεια συντόμων περιόδων, τμήμα της εργασίας τους επί του εδάφους ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών διαφορετικών από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της η επιχείρηση.

Συνεπώς, απόκειται στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής να καθορίσουν εάν και κατά πόσο η εφαρμογή διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, που επιβάλλουν την καταβολή κατώτατου μισθού επί μιας τέτοιας επιχειρήσεως, είναι αναγκαία και ανάλογη προς διασφάλιση της προστασίας των οικείων εργαζομένων.

Επί των δικαστικών εξόδων

42 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν Βελγική, η Γερμανική, η Γαλλική, η Ολλανδική και η Αυστριακή Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Tribunal correctionnel d'Arlon, με απόφαση της 2ας Απριλίου 1998, αποφαίνεται:

Τα άρθρα 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 49 ΕΚ) και και 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 50 ΕΚ) δεν απαγορεύουν σε κράτος μέλος να

επιβάλει σε επιχείρηση εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος, η οποία παρέχει υπηρεσίες στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, την υποχρέωση να καταβάλλει στους εργαζομένους της την κατώτατη αμοιβή που προβλέπουν οι κανόνες της εθνικής νομοθεσίας αυτού του κράτους. Πάντως, η εφαρμογή μιας τέτοιας νομοθεσίας θα μπορούσε να είναι δυσανάλογη όταν πρόκειται, όπως εν προκειμένω, για μισθωτούς μιας επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε μεθοριακή περιοχή οι οποίοι μπορεί να πραγματοποιούν, μερικώς και κατά τη διάρκεια συντόμων περιόδων, τμήμα της εργασίας τους επί του εδάφους ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών διαφορετικών από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της η επιχείρηση. Συνεπώς, απόκειται στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής να καθορίσουν εάν και κατά πόσο η εφαρμογή διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας που επιβάλλουν την καταβολή κατώτατου μισθού επί μιας τέτοιας επιχειρήσεως είναι αναγκαία και ανάλογη, προς διασφάλιση της προστασίας των οικείων εργαζομένων.

Edward Puissochet Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Μαρτίου 2001.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

A. La Pergola